

# **Księżę Henryk II Pobożny**

**jako kandydat do chwały ołtarzy**

**zebrał i opracował  
ks. Władysław Bochnak**

Legnica 2012



Zezwolenie wydane przez Archiwum Państwowe we  
Wrocławiu na wykonanie reprodukcji dokumentów  
oraz umieszczenie ich w publikacji  
dot. dziejów i życia księcia Henryka Pobożnego  
z dnia 05.10.2012 r. nr. PKR-854-37/12

**Fotografie:**

Maria Przysasz  
Ks. Stanisław Szupienko  
Franciszek Grzywacz  
Archiwum Państwowe we Wrocławiu  
fot. Ryszard Bacmaga (pieczęcie książęce)  
Z archiwum ks. Władysława Bochnaka

**Wydawca:**

Drukarnia - Wydawnictwo Tomasz Kuliński  
Brzeg Dolny 2012

ISBN 978-83-932077-6-3

**Druk i oprawa:**

Drukarnia - Wydawnictwo Tomasz Kuliński  
56-120 Brzeg Dolny, ul. Polna 2  
tel. 71 3196 602 e-mail: drukarnia@brzegdolny.pl



STEFAN CICHY  
BISKUP LEGNICKI

**DEKRET**

Wsluchując się w głos katolików świeckich oraz przychylając się do wniosku złożonego przez Duszpasterstwo Ludzi Pracy '90, a także w nawiązaniu do Dekretu zwołującego I Synod Diecezji Legnickiej, w którym zachęcam do aktywnego włączenia się w jego prace, na mocy Kodeksu Prawa Kanonicznego (kan 1186-1187) niniejszym Dekretem powołuję z dniem 10 maja 2011 r.

**ZESPÓŁ HISTORYCZNY**

do zbadania i rozpoznania męczeńskiej śmierci księcia Henryka Pobożnego oraz heroiczności cnót jego czcigodnej małżonki księżnej Anny, jak również otaczającego ich kultu.

Do niniejszego Zespołu powołuję następujące osoby:

1. Ksiądz Infułat Prof. dr hab. Władysław Bochnak – przewodniczący;
2. Ksiądz dr hab. Stanisław Araszczyk (profesor PWT) – zastępca przewodniczącego;
3. dr Wacław Szetelnicki – sekretarz;

oraz Członkowie:

4. Ksiądz dr hab. Bogusław Drożdż;
5. Ksiądz dr Stanisław Kusik;
6. Ksiądz dr Tadeusz Dąbski;
7. Ksiądz dr Mariusz Majewski;
8. mgr Stanisław Andrzej Potycz.

Na podejmowany trud pracy wszystkim członkom Zespołu Historycznego udzielam pasterskiego błogosławieństwa i wypraszam światła Ducha Świętego.

  
✠ Stefan Cichy  
BISKUP LEGNICKI  
  
Ks. dr Józef Lisowski  
KANCLERZ KURII

do wiadomości:

Legnica, 9 maja 2011 r.  
Ld.z. 672/2011

1. Ksiądz Infułat Profesor Władysław Bochnak;
2. Ksiądz dr hab. Stanisław Araszczyk;
3. Ksiądz dr hab. Bogusław Drożdż;
4. Ksiądz dr Stanisław Kusik;
5. Ksiądz dr Tadeusz Dąbski;
6. Ksiądz dr Mariusz Majewski;
7. dr Wacław Szetelnicki;
8. mgr Stanisław Andrzej Potycz;
9. a/s.



Książę Henryk Pobożny.  
Obraz w reflektarzu w Henrykowie

Święci są w Kościele świadkami wiary. Kościół zawsze potrzebuje świadków wiary. Nauczyciele wiary wtedy przepowiadają skutecznie Słowo Boże, gdy są świadkami wiary. Święci są orędownikami naszych codziennych spraw przed Bogiem, który jest dawcą wszystkich łask. Brak pamięci o świętych osłabia pamięć o Chrystusie i o założonym przez Niego Kościele. Ich kult wzmacnia jedność wszystkich wierzących w Chrystusa i dlatego ma ogromny wpływ na zjednoczenie wszystkich chrześcijan.

W niniejszym artykule przedstawię życie i duchowość księcia Henryka II Pobożnego (1196-1241) jako kandydata do chwały ołtarzy.

**Ojciec Św. Jan Paweł II w homilii 2 czerwca 1997 r. podczas Mszy Świętej w Legnicy powiedział:** „Wasza diecezja jest młoda, ale chrześcijaństwo na tych ziemiach ma swoją długą i bogatą tradycję. Pamiętamy, że Legnica to miejsce historyczne – miejsce, na którym **książę piastowski Henryk Pobożny, syn św. Jadwigi, stawiał czoło najeźdźcom ze Wschodu – Tatarom – wstrzymując ich groźny pochód ku Zachodowi.** Z tego powodu, choć bitwa była przegrana, wielu historyków uznaje ją za jedną z ważniejszych w dziejach Europy. Ma ona również wyjątkowe znaczenie z punktu widzenia wiary. Trudno określić, jakie motywy przeważały w sercu Henryka – chęć obrony ojczyzny i udręczonego ludu, czy też wola powstrzymania wojsk mahometańskich zagrażających chrześcijaństwu. Wydaje się, że te motywy były nierozłączne. **Henryk, oddając życie za powierzony jego władzy lud, równocześnie oddawał je za wiarę Chrystusową.** I to był znamienity rys jego pobożności, którą ówczesne pokolenia dostrzegały i zachowały





jako przydomek” (Jan Paweł II, *Jaką drogą pójdziemy w trzecim tysiącleciu*, [w:] *Z czym idziemy w nowe tysiąclecie. V Pielgrzymka 1997 w fotografiach i homiliach*, Wydawnictwo Św. Stanisława BM, Kraków 1997, s. 28-29).

Księżna Anna była córką króla czeskiego Przemysława Ottokara I i jego żony Konstancji, siostry króla węgierskiego Andrzeja II. Papież Innocenty III (1198-1216) uznał jej ojca za pierwszego króla Czech. Przyszła ona na świat na dworze praskim, który słynął wówczas z pobożności.

Jej najstarsza siostra Jadwiga była zakonnicą w klasztorze św. Jerzego na Hradczanach w Pradze. Drugą jej siostrą była Bogusława; jej chrzest odbył się w Głogowie w 1208 r. Trzecią była Małgorzata, która wyszła za mąż za króla duńskiego Waldemara. Ponadto miała ona jeszcze dwie młodsze siostry: Błażenę i Agnieszkę zwaną powszechnie św. Agnieszką z Pragi (1205-1282). W wieku zaledwie trzech lat jej ojciec król Przemysław Ottokar I zaręczył ją z najstarszym synem księcia Henryka Brodatego i św. Jadwigi Śląskiej – Bolesławem. Z tego powodu została wysłana wraz ze swą siostrą Anną na wychowanie do Wrocławia a następnie do nowo założonego w 1203 roku klasztoru Cysterek w Trzebnicy. Był to pierwszy żeński klasztor na ziemiach polskich. Św. Jadwiga obdarowała ich wielką przyjaźnią. Anną i Agnieszką opiekowała się na co dzień córka św. Jadwigi – Gertruda, która po tragicznej śmierci swego narzeczonego wstąpiła w 1209 r. do trzebnickich Cysterek; od 1232 r. aż do swej śmierci w 1268 r. była ksienią trzebnickich Cysterek. Czczona jest w konwentach Cystersów jako błogosławiona. Miała być żoną Ottona Wittelsbacha, który 21 VI 1208 r. zamordował króla niemieckiego Filipa Szwabskiego, a 5 III 1209 r. sam został zamordowany. Klasztor Cysterek trzebnickich, założony z inicjatywy św. Jadwigi, prowadził szkołę dla dziewcząt; zajmował się też pielęgowaniem chorych; opiekował się nadto sierotami i przybywającymi do Trzebnicy pielgrzymami. W Trzebnicy Agnieszka z Pragi otrzymała solidną edukację z zakresu teologii; nauczyła



Portret księcia Henryka Pobożnego, syna św. Jadwigi Śląskiej (+1243), z klasztoru Sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej we Wrocławiu, namalowany przez Michaela Leopolda Willmana w 1730 r.

się też umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego, haftowania i przygotowywania lekarstw. Jako przyszła małżonka Bolesława, syna księcia Henryka Brodatego, była upatrywana na następczynię św. Jadwigi. Jednakże przedwczesna śmierć Bolesława spowodowała, że jej następczynią została jej starsza siostra księżna Anna. Po śmierci Bolesława nie zatrzymywano



Agnieszki w Trzebnicy, lecz oddano ją na dalsze wychowanie do klasztoru Norbertanek w Doksanach koło Litomierzyc. Był to w tym czasie najznakomitszy klasztor żeński w Czechach. Ten to klasztor obrali sobie Przemyślidzi jako miejsce wiecznego spoczynku. Po edukacji w Doksanach Agnieszka kształciła się dalej na dworze Babenbergów w Wiedniu. Przyobiecano jej ożenek z synem cesarza Fryderyka II i dlatego udała się na dwór do Bambergu. Jednakże odrzuciła tę propozycję. Następnie o jej rękę zabiegał bezskutecznie sam cesarz Fryderyk II. Również odrzuciła stanowczo i tę kuszącą propozycję. Powróciła wówczas do Pragi i zajęła się działalnością kościelną oraz charytatywną w szerokim znaczeniu tych pojęć. W stolicy Czech założyła szpital, przy którym powstał klasztor Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą oraz klasztor sióstr Klarysek, do którego wstąpiła w 1234 r. Stał się on ośrodkiem odnowy religijnej. Promieniował nie tylko na Czechy, ale również na całą Europę Środkową. Do historii przeszedł jako czeski Asyż. W klasztorze Klarysek Agnieszka posługiwała chorym w szpitalu oraz chorym współsiostrom klaryskom. Leczyła trędowatych i ludzi dotkniętych chorobami zakaźnymi. Do historii Czech przeszła jako „matka ubogich”. Prowadziła korespondencję z papieżami oraz ze św. Klarą. Papież Grzegorz IX (1227-1241) wskazał ją królowej kastylijskiej Beatryks jako wzór do naśladowania. Papieże przez nią wpływali na czeskiego króla Wacława, aby ten pośredniczył w kształtowaniu dobrych stosunków Stolicy Apostolskiej z cesarzem Fryderykiem II. Zachowały się cztery listy św. Klary do Agnieszki Praskiej.

Cieszyła się ona darem prorokowania, ekstaz, czytania w sumieniach oraz czynienia cudów. Po jej śmierci w dniu 12 III 1282 r. jej kult został osłabiony – w XV wieku przez herezję husytyzmu i reformy józefińskie w XVIII wieku. Życie Agnieszki Praskiej wiernie naśladowała jej siostra księżna Anna, małżonka księcia Henryka II Pobożnego. Za jej wzorem ufundowała ze swym małżonkiem klasztor i kościół Franciszkanów pod wezwaniem św. Jakuba we Wrocławiu oraz klasztor Klarysek we



Archiwum Państwowe we Wrocławiu.  
Sygn. Miasta Wrocławia 568, s. 81







Archiwum Państwowe we Wrocławiu.  
Akta Miasta Wrocławia 568, s. 13.

Wrocławiu. Zarówno świątynia Klarysek jak i kościół Franciszkanów stały się nekropoliami Piastów śląskich. Papież bł. Pius IX zatwierdził istniejący kult św. Agnieszki i ogłosił ją w dniu 2 XII 1874 r. błogosławioną, a Jan Paweł II w dniu 12 XI 1989 r. kanonizował ją wraz ze św. bratem Albertem Chmielowskim. Po jej kanonizacji doszło w Czechosłowacji do rewolucyjnego przełomu (aksamitna rewolucja) i do zrzucenia okowów niehumanitarnego komunizmu. Zaowocował on wkrótce uzyskaniem przez Czechosłowację pełnej niepodległości.

Księżna Anna miała trzech braci: Waclawa (1228-1253), który został królem Czech, oraz Władysława i Przemysława.

Księżna Anna – jak już wyżej wspomniano – otrzymała wraz ze swą siostrą Agnieszka staranne wychowanie na dworze wrocławskim oraz w klasztorze trzebnickim. Duży wpływ wychowawczy wywarła na nią małżonka księcia Henryka Brodatego św. Jadwiga Śląska. Tu tkwi jedna z przyczyn, dlaczego po ślubie z synem św. Jadwigi księciem Henrykiem II Pobożnym tak dobrze się rozumieli.

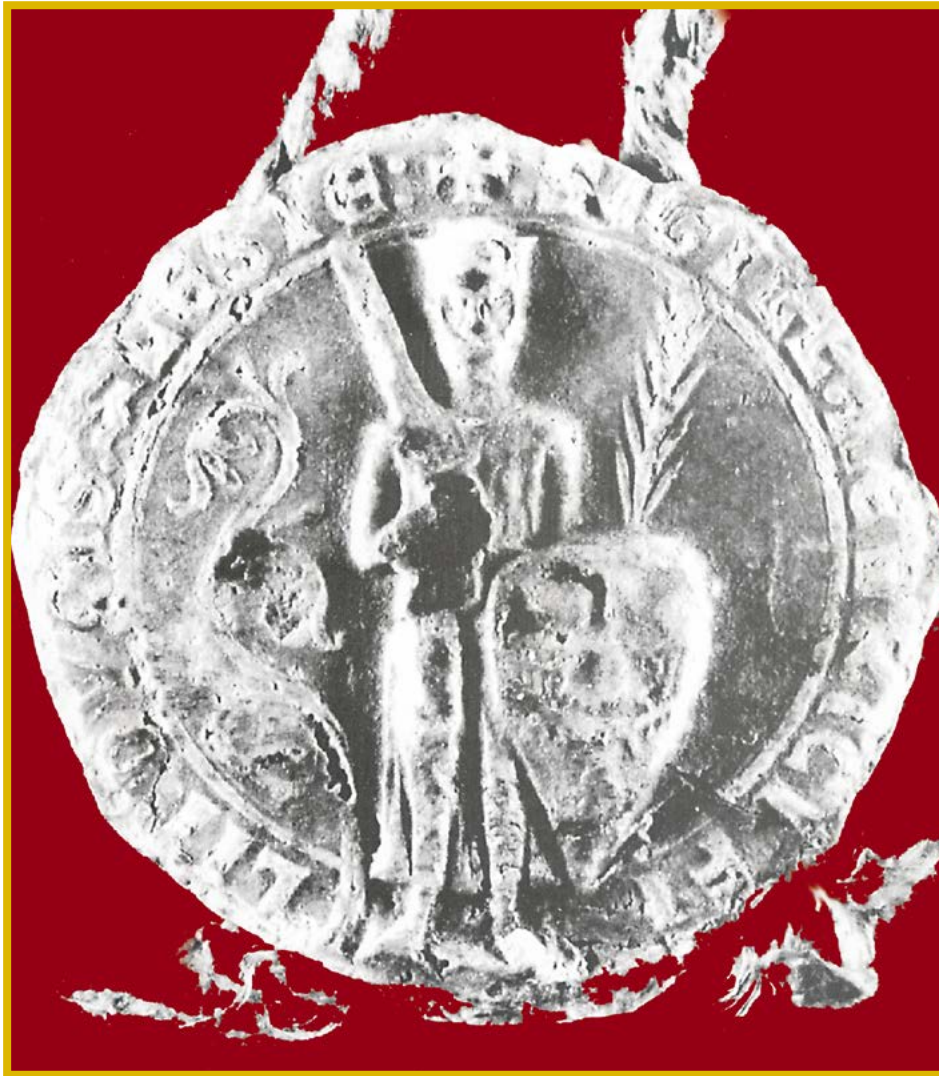
Chrztu udzielił księciu Henrykowi Pobożnemu (1189-1241) kanonik wrocławski Paweł, w latach 1212-1242 biskup poznański.

W wieku 12 lat poślubiła księżna Anna syna św. Jadwigi księcia Henryka Pobożnego. Należy tu zaznaczyć, że w tymże wieku zawarła ślub z Henrykiem Brodatym św. Jadwiga (1186 r.) oraz św. Elżbieta węgierska z landgrafem Turynii Ludwikiem.

Małżeństwo księżnej Anny i księcia Henryka II Pobożnego pobłogosławił najprawdopodobniej biskup praski Andrzej (1214-1240).

Marzeniem księżnej Anny była liczna rodzina, dlatego też nie złożyła – tak jak św. Jadwiga i jej małżonek ks. Henryk Brodaty w 1209 r. przed biskupem wrocławskim Wawrzyńcem – ślubu dozgonnej czystości w małżeństwie. Księżna Anna została matką 12 dzieci: Gertrudy, która została księżną mazowiecką; Bolesława, księcia legnickiego, zwanego też Rogatką, Łysym, Srogim





Pieczęć księcia Henryka, syna księcia Śląska. Archiwum Państwowe we Wrocławiu (Rep. 91 nr 44). (Fot. Ryszard Bacmaga)

oraz Dzikim z powodu awanturniczego trybu życia; Elżbiety, księżnej poznańskiej i gnieźnieńskiej; Henryka III, księcia wrocławskiego (1247-1266), zwanego też Henrykiem Białym; Konrada, księcia głogowskiego; Agnieszki, cysterki w Trzebnicy, która po śmierci swej ciotki ksieni Gertrudy w 1268 roku została ksienią cysterek w Trzebnicy; Władysława, arcybiskupa salzbur-



Książę Henryk Pobożny w kościele Mariackim w Legnicy przed bitwą na Legnickim Polu. Witraż powstał w 1905 roku (Fot. Franciszek Grzywacz)





Scena audyencji księżnej Anny żony Henryka II Pobożnego u papieża Innocentego IV, w otoczeniu kardynałów, podczas której uzyskała ona zatwierdzenie fundacji klasztoru dla benedyktów (taką interpretację zawiera opis szczegółowy Mauzoleum w Kronice z roku 1738). Mauzoleum Piastów, fresk sklepienny (kopuła północna), w Krzeszowie, namalowany przez G. W. Neunhetza w 1736 r. (fot. Franciszek Grzywacz)

skiego, który w latach 1268-1270 to stanowisko łączył z funkcją administratora diecezji wrocławskiej.

Ponadto księżna Anna urodziła jeszcze dwoje dzieci, które zmarły w wieku niemowlęcym i zostały pochowane w Trzebnicy.

Księżna Anna i książę Henryk II Pobożny rezydowali zasadniczo we Wrocławiu; w latach 1227-1228 opiekowała się we

Wrocławiu księciem Henrykiem Brodatym, który został zraniony podczas napadu w Gąsawie.

Książę Henryk II Pobożny nadał w 1239 r. swej małżonce Annie dochody z sukiennic we Wrocławiu (wynosiły one około 200 grzywien) oraz sumy czynszowe zapisane na dochodach różnych śląskich miejscowości. Umożliwiały one księżnej Annie prowadzenie akcji dobroczynnej. Miała ona w tym kierunku, podobnie jak św. Jadwiga Śląska, szczególne predyspozycje.

W 1228 r. księżna Anna wraz z księciem Henrykiem Pobożnym udała się do Pragi na uroczystość koronacji swego brata Wacława na króla Czech. Ponieważ Czesi nie posiadali w tym czasie metropolii, dlatego też jej brat został ukoronowany przez arcybiskupa mogunckiego Zygfryda. Biskupstwo praskie było w tym czasie sufraganią metropolii mogunckiej. Pierwszym metropolitą praskim został dopiero w 1344 r. świętobliwy Arnošt z Pardubic pochowany w kościele Najświętszej Maryi Panny w Kłodzku w 1364 r. (J. Swastek, *Działalność duszpasterska i duchowość pierwszego metropolity praskiego arcybiskupa Arnošta z Pardubic (1297-1364)*, „Świdnickie Studia Teologiczne” 2 (2005), s. 59-80).

W 1240 r. bardzo boleśnie przeżyła śmierć swej ukochanej matki Konstancji zmarłej w praskim klasztorze. Czas żałoby po jej śmierci zbiegł się z najazdem hord mongolskich na Ruś, a następnie na Śląsk z Legnicą na czele. Legnica była wówczas jakby polskim Soplicowem. Książęta śląscy: Henryk Brodaty oraz jego syn Henryk Pobożny podjęli po rozbiciu dzielnicowym akcję jednoczenia ziem polskich. I w dużej mierze się im ten cel udał. Gdy książę Henryk II Pobożny przejął władzę po śmierci swego ojca księcia Henryka Brodatego w 1238 r., Mongołowie zagrozili Węgrom i Polsce.

Kiedy książę Henryk II Pobożny zamierzał wyruszyć z wojskiem przeciwko Mongołom pod Legnicę, **jego matka św. Jadwiga Śląska radziła mu, aby poczekał na pomoc wojskową króla czeskiego Wacława. Książę Henryk II Po-**



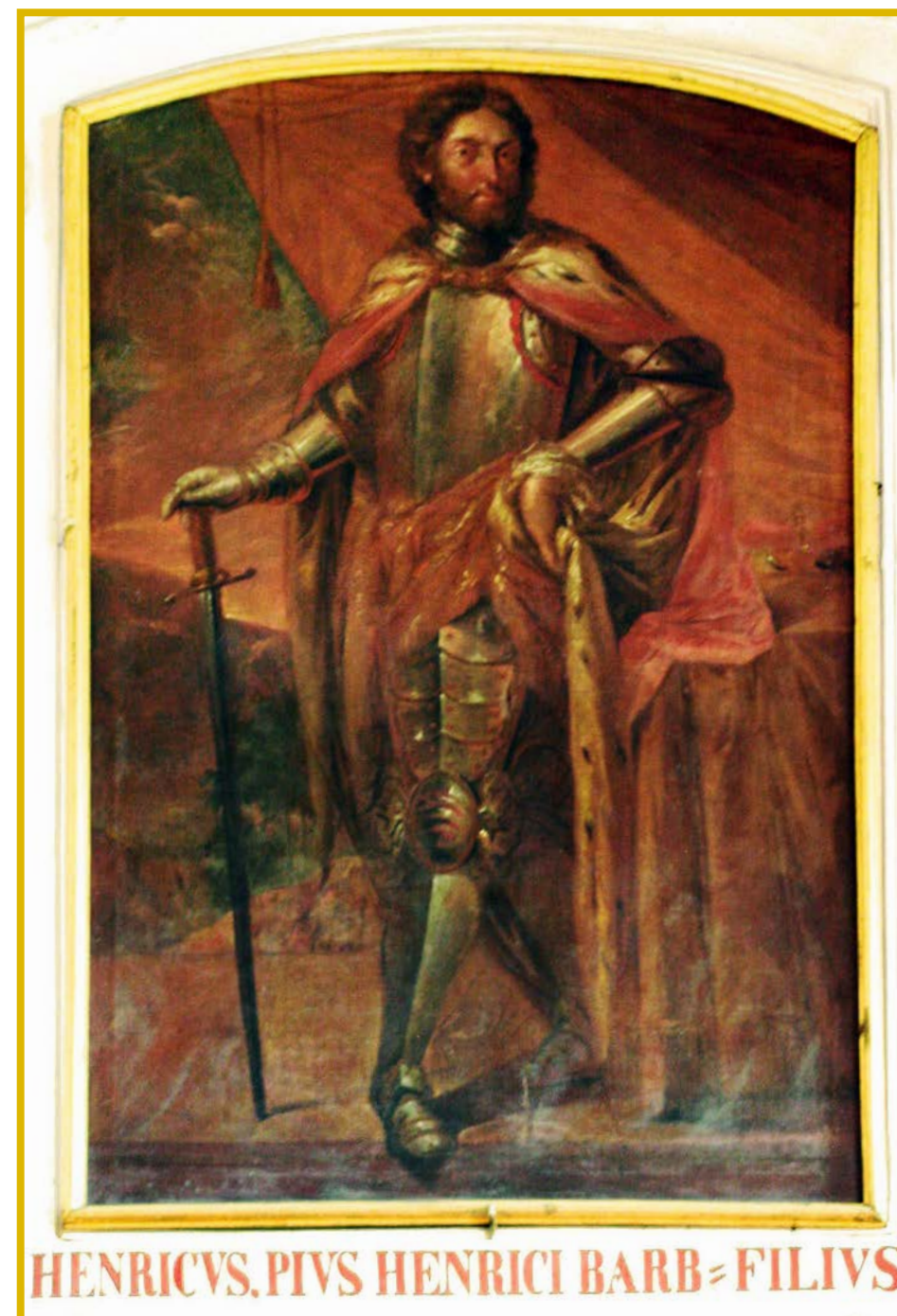


*bożny tak wówczas odpowiedział swej matce: „Kochana pani matko, nie mogę dłużej zwlekać, albowiem zbyt wielkie są jęki biednego ludu: dlatego muszę walczyć i wystawię swe życie na śmierć za wiarę chrześcijańską”* (cyt. za A. Kielbasa, *Święta Jadwiga Śląska*, Wrocław 1999, s. 19). Tu tkwi geneza przydomku księcia Henryka II „Pobożny”.

Przed bitwą księcia Henryka II Pobożnego z hordami mongolskimi, jego małżonka księżna Anna udała się wraz ze św. Jadwigą Śląską oraz cysterkami z Trzebnicy do Krosna Odrzańskiego.

Do bitwy doszło 9 kwietnia 1241 r. na Dobrym Polu, 5 km od Legnicy. Wojska chrześcijańskie były podzielone na pięć 5 hufców. W pierwszym byli cudzoziemcy wspierani przez miejscowych górników pod dowództwem Bolesława Szepiotki. Drugi hufiec składał się z rycerstwa krakowskiego i wielkopolskiego pod wodzą Sulisława, brata wojewody krakowskiego Włodzimierza. Trzeci hufiec składał się z rycerstwa opolskiego pod wodzą księcia Mieszka Otylego. Czwarty hufiec składał się z rycerzy krzyżackich pod wodzą Poppona. Henryk Pobożny dowodził najbardziej wybornym oddziałem złożonym z rycerstwa śląskiego, wielkopolskiego i z nielicznych grup żołnierzy zaciężnych. Tatarzy wystawili też pięć oddziałów.

Pierwsze uderzenie Tatarów doprowadziło do rozbicia hufca złożonego z cudzoziemców. W tej walce poległ dzielny Bolesław Szepiotka. W tej sytuacji książę Henryk Pobożny skierował dwa następne hufce dla wsparcia łamiących się szeregów pod dowództwem Mieszka opolskiego i rycerza Sulisława. Pod osłoną polskich kuszy, posiłki natarły na Mongołów i zmusiły ich do ucieczki. Zaczęła się przewaga wojsk chrześcijańskich. Nagle o zmianie sytuacji na polu bitwy zadecydowała panika hufca opolsko-raciborskiego. Pod wpływem dywersji mongolskiej z krzykami „Bieżajcie, bieżajcie!” – rycerze z księciem Mieszkiem, przekonani o katastrofie, rzucili się do ucieczki. Wtedy ze swojego stanowiska Henryk Pobożny zawołał: „Gorze nam się



Książę Henryk Pobożny.  
Obraz w sali purpurowej w Henrykowie.







W Legnickim Polu, w głównym ołtarzu postać św. Jadwigi, Księżnej Anny, dworzan i rycerstwa do publicznego kultu po 1592 latach od śmierci Henryka Pobożnego, jego męczeńskiej śmierci. Obraz ten został namalowany przez F. de Backera w 1733 r.

stało” i wyprowadził najdzielniejszych swoich rycerzy, zmuszając Tatarów do rozproszenia. Te jego słowa mają według prof. Gerarda Labudy (†2010) pełną legitymację źródłowego istnienia. Zostały odnotowane w „Annales” słynnego polskiego historyka ks. Jana Długosza. Wyprzedzają one chronologicznie polskie zdanie zamieszczone około 1270 r. w Księdze Henrykowskiej: „day ut ia obrusa a ti posivai” (daj, ja będę mę, a ty odpocznij) (*Liber foundationis claustris Sanctae Mariae Virginis in Henrichow* czyli *Księga Henrykowska*, tł. B. Grodecki, red. J. Pater [i inni], Wrocław 1991, s. XXIV).

W tej sytuacji barbarzyńcy wznieśli ogromną chorągiew, a na jej wierzchołku zamieścili szpetną głowę ludzką, z której wybuchała jakaś para, gęsty dym o nadzwyczajnym cuchnącym zapachu powodujący, że wojska chrześcijańskie zaczęły mdleć, cofać się z przerażenia i uciekać. Na polu bitwy w końcu pozostał, dzielnie walcząc, książę Henryk Pobożny. Wraz z nim pozostało jedynie czterech rycerzy: wierny Sulisław, Klemens wojewoda głogowski, Konrad Kondratowicz i Jan Iwanowicz. Rycerze ci siłą uprowadzili swojego dowódcę z placu boju. Niestety, ranny koń nie mógł galopować. Wtedy Tatarzy poznali po bogatej zbroi Henryka Pobożnego, rzucili się za nim, a dzielni żołnierze polscy walczyli do końca. Kiedy książę runął z konia na ziemię, **Mongołowie odciągnęli Henryka Pobożnego na pewną odległość. Potem odcięli mu głowę, którą zatknęli na drzewcu i podnieśli do góry, aby w ten sposób osłabić ducha walczących jeszcze wojowników chrześcijańskich.** Następnie Tatarzy ruszyli z poboju pod zamek legnicki, niosąc na wysokiej włóczni głowę księcia Henryka Pobożnego. Przez tłumacza zażądali natychmiastowego poddania zamku, lecz dzielni jego obrońcy, nie spełnili tego żądania. Najeźdźcy w pośpiechu rozbiegli się po okolicy, siejąc spustoszenie. Po kilku dniach wyruszyli do Otmuchowa i przez Racibórz, wtargnęli na Morawy i na Węgry, gdzie połączyli się z główną armią Batu-chana.



**W Krośnie księżna Anna i św. Jadwiga dowiedziały się o klęsce wojsk chrześcijańskich w dniu 9 VI 1241 r. na Dobrym Polu koło Legnicy.**

**O tym wydarzeniu Ojciec Święty Jan Paweł II dnia 5 czerwca 1979 r. do pielgrzymów z Dolnego Śląska i Śląska Opolskiego na Jasnej Górze powiedział:**

*„Szczególnie w pamięci naszej utkwilo i zawsze tkwi to wydarzenie, którego bohaterem był syn św. Jadwigi, książę Henryk Pobożny. To on stawiał skuteczny opór najazdowi Tatarów, który w roku 1241 przeszedł przez Polskę ze Wschodu z Azji i zatrzymał się dopiero tutaj na Śląsku, pod Legnicą. Wprawdzie Henryk Pobożny poległ w tym śmiertelnym boju, jednakże Tatarzy byli zmuszeni wycofać się – i nigdy już tak daleko ku Zachodowi nie zapuścili swoich zagonów. Za bohaterskim synem stała jego matka, która dodawała mu odwagi i polecała jego bój pod Legnicą Chrystusowi Ukrzyżowanemu. Jej serce zapłaciło śmiercią syna za pokój i bezpieczeństwo ziem jej poddanych, a także ziem sąsiednich i całej zachodniej Europy”* (Jan Paweł II, *Przemówienia. Homilie. Polska 2 VI 1979 – 10 VI 1979*, Wydawnictwo Znak, Kraków 1979, s. 128).

O bitwie z Tatarami i o śmierci męczeńskiej księcia Henryka Pobożnego, szybko rozeszła się informacja po całej Europie. Bitwa ta często była przedstawiana, jako kara Boża za wszystkie grzechy chrześcijan.

Wtedy to król Wacław Czeski, brat ks. Anny, ostrzegł następcę tronu cesarskiego Konrada, że pod ciosami może zginąć „fides catholica cum populo christiano”.

Z pewnością bitwa pod Legnicą miała wpływ na postanowienie Papieża Innocentego IV zorganizowania trzech misji do Tatarów, celem bliższego ich poznania. W jednej z nich brał udział wrocławski minorityta, brat Benedykt Polak, autor sprawozdania z odbytej podróży do Karakorum.



Wnętrze kościoła w Legnickim Polu.  
Fresk nad nawą główną.

Papież Klemens IV nazwał Henryka Pobożnego „drugim Machabeuszem, gdy przepasany zbroją wojenną mężnie strzegł obozu Pana Boga i był bojownikiem w obronie ludu przed Tatarami, zdobywając w ten sposób palmę męczeństwa”. **Papież przytaczając słowa św. Jadwigi, potwierdził mnie-**





Św. Jadwiga i Anna - fresk nad empora muzyczną.  
W centralnej części fresku - postać męczennika Henryka Pobożnego.

manie, że bohaterska śmierć jej syna była równa męczeństwu, bowiem on na drodze męczeństwa zasłużył, by połączyć się z Odkupicielem. O tym wydarzeniu J. Gottschalk przypominał po blisko 723 latach od Bitwy Legnickiej. Henryk Pobożny został w ten sposób przypomniany jako męczennik, który oddał swoje życie w obronie wiary i zasłużył sobie na wieczną nagrodę w niebie (J. Gottschalk, *St. Hedwig, Herzogin von Schlesien*, Köln 1964, s. 220.).

Po Bitwie Legnickiej dnia 8 lipca 1248 r., w kościele św. Marcina we Wrocławiu, został wystawiony dokument po-



Fresk nad prezbiterium w Legnickim Polu

twierdzony pieczęciami księcia Bolesława Rogatki i legata papieskiego Jakuba z Leodium, późniejszego Papieża Urbana IV, że „Henryk Pobożny zginął w obronie chrześcijańskiej wiary i swojego ludu od miecza Tatarów” (*Schlesisches Urkundenbuch*, wyd. W. Irgang, T. 2, Wien–Köln–Graz 1971, nr 342.).

Podobnie i Henryk III Biały stwierdza, że jego ojciec dla krwi chrześcijańskiej zginął w bitwie z Tatarami. W pamięci Potomnych, książę Henryk Pobożny utrwalił się jako:

– „rycerz Chrystusowy” (*Monumenta Poloniae Historica* [dalej MPH], T. 4, Warszawa 1961, s. 515),





- „*Chrystusowi wierny książę*” (MPH, T. 3, s. 725),
- „*drugi Juda Machabeusz*” (S. Starowolski, *Świątница Pańska zamykająca w sobie kazania na uroczystości świąt całego roku*, Kraków 1682, s. 718),
- „*najwaleczniejszy heros chrześcijański, Achilles chrześcijański, Hektor chrześcijański*” (C. Schultze, *Monumentum gratitudinis Henrico II. Erectum*, Breslau 1643, s. 115).

Wódz wojsk chrześcijańskich spod Legnicy uznany był za męczennika, który „walczył z niewiernymi za wiarę katolicką [...] i był najwyższą odwagą przepełniony, najmilszą ofiarę za siebie powierzone ludy złożył” (MPH, T. 3, s. 489).

W źródłach znajdujemy też określenia z zakresu hagiografii: „błogosławiony książę Henryk” (MPH, T. 3, s. 594), „książę najbardziej chrześcijański tej ziemi”, „mąż szczególnie Bogu wiernie oddany” (MPH, T. 4, s. 515).

O księciu poległym w bitwie z niewiernymi, pamiętano także w czasach nowożytnych, zwłaszcza w XIX w. I tak, dyrektor Ossolineum we Lwowie, August Bielowski, wydawca *Monumenta Poloniae Historica*, w 1839 r. napisał *Pieśń o Henryku Pobożnym*. Utwór ma charakter tryptyku. W jego centrum umieszczono także św. Jadwigę (S. Kolbuszewski, *Piewca bitwy legnickiej i dyrektor Ossolineum*, „Kwartalnik Opolski” 2 (1962), s. 23 nn.).

Również Ignacy Kraszewski w powieści z 1879 r. (638 lat po bitwie legnickiej) pt. *Syn Jazdona*, przedstawił Bitwę Legnicką opartą na relacjach Jana Długosza, podkreślając bohaterstwo wodza wojsk chrześcijańskich (K. Bartoszewski, *Bitwa legnicka w literaturze pięknej*, „Szkice Legnickie”, 1 (1962), s. 56 nn.).

Także Stanisław Wyspiański w utworze pt. *Rapsod „Henryk Pobożny pod Legnicą”* wyraził swój podziw



Henryk Pobożny przed bitwą legnicką przyjmuje z rąk swojej matki - św. Jadwigi palmę męczeńską, symbol gotowości oddania życia w walce z niewiernymi







Z wystawy malarskiej obraz śmierci męczeńskiej Henryka Pobożnego

dla bohaterstwa księcia śląskiego i przytoczył słowa jego matki św. Jadwigi: „...Nad rdzewiejące bojowe oręża ostanie wieczność ran świadectwo żywe” (J. Wysocki, *Rapsod „Henryk Pobożny pod Legnicą”*, [w:] Tenże, *Dzieła zebrane*, T. 11, Kraków 1961, s. 120).

W przekazach źródłowych rozwinął się też kult Henryka II Pobożnego w ikonografii. Pierwszy wizerunek księcia znalazł się na pieczęci z 1228 r., gdzie wy-



Obraz rodziny Książęcej, św. Jadwiga i jej mąż Henryk Brodaty i ich potomstwo

stępuje jako rycerz. Prawą ręką prezentuje oparty na ramieniu miecz, symbol władzy książęcej, pochodzącej od Boga, broniącej Kościoła i poddanych. Lewą podtrzymuje opartą na ziemi tarczę z orłem śląskim i gałązką palmową, symbolizującą wszystko co wzniosłe i szlachetne (M. Hasing, *Herby dynastyczne Piastów i początki godła państwowego Polski*, [w:] *Piastowie w dziejach Polski*, red. R. Heck, Wrocław 1975, s. 153, 158-159). **Tak więc już za życia książę Henryk Pobożny był ukazany jako sprawiedliwy rycerz i wódz, obrońca Śląska, z ła-  
ski Bożej, szlachetny i pobożny.**

Najstarszym dokumentem pośmiertnym, przedstawiającym Henryka II Pobożnego i jego małżonkę ks. Annę, **jest miniatu-  
tura umieszczona na rękopisie Żywota Księżnej Anny**, jako fundatorów klasztoru klarysek wrocławskich (A. Sutowicz,





*Przyczynek do badań nad życiem wewnętrznym klasztoru klarysek we Wrocławiu w okresie średniowiecza, „Saeculum Christianum” 10 (2003), nr 1, s. 5-22).*

W legendzie z życia św. Jadwigi znajdują się przedstawienia bohatera spod Legnicy z insygniami władzy książęcej. **Także w kodeksie lubińskim mają miejsce wątki bohaterskiej śmierci Henryka Pobożnego. Na szczególną uwagę zasługują też sceny z postacią Henryka II w legendzie o św. Jadwidze, przetłumaczonej na język niemiecki w 1451 r. (A. Karłowska-Kamzowa, *Fundacje artystyczne księcia Ludwika I brzeskiego*, Opole–Wrocław 1970, s. 112).** Występuje tam obraz sztywnego ciała księcia i pochylającego się nad nim konia. **Na innym miejscu przedstawiono postać księcia Henryka Pobożnego unoszonego do nieba z chorągwią, jakby zmartwychwstania.** Pozostałe obrazy są poświęcone Bitwie Legnickiej.

**Postać Henryka Pobożnego została też uwieczniona nagrobkiem z lat osiemdziesiątych XIV w.** Świadectwem kultu naszego bohatera w środowisku wrocławskich franciszkanów i tamtejszych klarysek była **rzeźba z 1380 r.**, która przedstawiała rycerza wojsk chrześcijańskich w bitwie z Mongołami.

**O kulcie Henryka Pobożnego świadczy też tzw. Tablica Bernardyńska, niegdyś skrzydło ołtarza w kościele św. Ducha we Wrocławiu z roku 1430. Są tam sceny bitwy spod Legnicy i męczeńska śmierć księcia Henryka II** (A. Karłowska-Kamzowa, *Fundacje artystyczne księcia Ludwika I brzeskiego*, tamże, s. 108-109).

**O kulcie księcia Henryka Pobożnego świadczy też wielki obraz, który powstał na początku XVIII w. w warsztacie Jana Krzysztofa Liszki i obecnie zdobi salę książęcą klasztoru cystersów w Henrykowie. Przypomina on, aby czczona była pamięć księcia Henryka, zabitego przez pogan:** „Niech na wieki będzie uroczyście święcona [jego pamięć] we wspominkach [...] modlitwach i nabożeństwach żałob-



Męczeństwo Henryka Pobożnego

nych” (*Księga Henrykowska*, tłum. R. Grodecki, red. J. Pater, Wrocław 1991, s. 10).

**O męczeńskiej śmierci Henryka Pobożnego z niewiernymi wspominał papież Klemens IV w bulli kanonizacyjnej św. Jadwigi. Nazwał on księcia Henryka II Pobożnego „drugim Machabeuszem”. W bulli tej znajdują się również słowa św. Jadwigi Śląskiej po otrzymaniu wiadomości o swym synu Henryku Pobożnym:** „Dziękuję Tobie, Panie Boże, że byłeś tak dobry dla mnie i daleś mi takiego syna, który jak dobre dziecko, za życia mnie zawsze







Scena męczeństwa Henryka Pobożnego na Legnickim Polu

*kochał, szanował i nigdy w żaden sposób nie zasmucił*” (cyt. za A. Kielbasa, *Święta Jadwiga Śląska*, Wrocław 1999, s. 20).

Erygowana przez Jana Pawła II w dniu 25 III 1992 r. (**751 lat od Bitwy Legnickiej**) diecezja legnicka (bulla *Episcoporum Poloniae coetus*) jest sukcesorem dziedzictwa duchowego księcia Henryka Brodatego oraz księcia Henryka II Pobożnego. Mieli oni w Legnicy swą rezydencję a w niej przez pewien czas słynący łaskami Obraz Matki Boskiej Łaskawej. Księżna Anna ufundowała w Krzeszowie opactwo Benedyktynów; osiedlili się tu Benedyktyni z czeskich Opatowic. W 1292 r. książę świdnicko-



W uniesieniu duchowym święta Jadwiga wskazuje śmierć męczeńską Chrystusa dla zbawienia człowieka i zachęca Henryka Pobożnego do odwagi w obronie ludu i wiary chrześcijańskiej

-jaworski Bolesław sprowadził do Krzeszowa Cystersów. Z Krzeszowem łączy się kult Obrazu Matki Boskiej Łaskawej. Jest on najstarszym obrazem Matki Boskiej na ziemiach polskich. Pochodzi z około połowy XIII wieku. Obraz ten ukoronował dnia 2 VI 1997 r. Jan Paweł II w czasie Mszy św. sprawowanej w Legnicy.

Po bitwie pod Legnicą ciało księcia Henryka II Pobożnego sprowadzono do Wrocławia i pochowano w kościele Franciszkanów pod wezwaniem św. Jakuba (obecnie św. Wincentego).





W tejże świątyni księżna Anna wystawiła mu pomnik nagrobny. Żałoba po jego śmierci trwała przez okres jednego roku. Przez okres około jednego roku księżna Anna sprawowała też rządy po jego zgonie w imieniu jego syna księcia Bolesława jako matka regentka.

Po zgonie księcia Henryka II Pobożnego, księżna Anna nie wyszła za mąż. Doradzała w rządach swym synom. Szczególną miłością i poważaniem darzył ją książę wrocławski Henryk Biały (1247-1266). Jego dokonania polityczne stworzyły bazę polityczną i gospodarczą dla działalności księcia Henryka IV Probusa. Anna, po śmierci swego małżonka nie chodziła w stroju książęcym, lecz w skromnym szarym habicie. Nie mieszkała też w zamku książęcym. Na znak pokuty obcięła sobie również włosy.

Najchętniej przebywała w towarzystwie Klarysek, które w 1257 r. sprowadziła do Wrocławia z Pragi. Ufundowała im w 1260 r. zarówno klasztor, jak i kościół. Przed zbudowaniem dla nich klasztoru Klaryski mieszkaly w jej dworze. Otrzymały od niej szaty i przybory liturgiczne oraz wspinały krucyfiks, który zachował się do współczesnych czasów.

Fundacji Klarysek byli przeciwni książę Bolesław Rogatka oraz Franciszkanie, którzy obawiali się, iż z przybyciem Klarysek zostaną pozbawieni dotychczasowych dochodów.

Klaryskami została jej córka oraz dwie wnuczki. Franciszkanom, sprowadzonym również przez nią do Wrocławia z Pragi w 1236 r., **księżna Anna ufundowała, wraz ze swym małżonkiem księciem Henrykiem II, kościół św. Jakuba wraz z klasztorem.** Po zniszczeniu zabudowań Franciszkanów w 1241 r. przyczyniła się do budowy nowych ich pomieszczeń. Na ten cel przeznaczyła 10 000 grzywien.

W 1243 r. sprowadziła z Pragi Krzyżowców z Czerwoną Gwiazdą. Otrzymali oni we Wrocławiu kościół św. Macieja.

W Strzegomiu uposażyła Joannitów. Ponadto obdarowała szereg kościołów i klasztorów naczyniami liturgicznymi oraz



W obronie ludu i wiary chrześcijańskiej

szatami kościelnymi, nieraz wielkiej wartości artystycznej. Niektóre wykonane przez nią przy pomocy jej dworek, szaty znalazły się w Rzymie, Krakowie i Marburgu. Troszczyła się także o habity dla Franciszkanów.

Kościółowi św. Bartłomieja i św. Jadwigi Śląskiej w Trzebnicy podarowała wyposażenie ołtarza oraz antepedium wyszywane złotem i srebrem przez św. Elżbietę z Turynii, patronkę Elżbietanek. Ofiarowała tej świątyni także przybory liturgiczne,







Obraz z wystawy malarskiej na Legnickim Polu

krzyż ozdobiony drogimi kamieniami oraz koronę na głowę św. Jadwigi. Pewne sumy przeznaczala dla więźniów i na posagi dla biednych dziewcząt. Biedni ludzie otrzymywali codziennie od niej jałmużnę.

Starala się totalnie naśladować styl życia św. Jadwigi Śląskiej. Za jej wzorem dużo czasu poświęcała biednej ludności oraz kalekom. Prowadziła życie bardzo umartwione. Nosila włosienicę. Poddawała się – podobnie jak jej małżonek książę Henryk II Pobożny – praktyce biczowania. Biczowała ją jedna ze służących.

Odwiedzała chorych i więźniów. Na polepszenie ich doli przeznaczala pewne sumy pieniężne. Szpitalom dla trędowatych przeznaczala: obuwie, jałmużnę oraz ubrania. Gdy jej zdrowie ulegało przed śmiercią pogorszeniu, opiekowała się biednymi, chorymi oraz więźniami przez wysłanników. Stałym jej zajęciem po śmierci męża było pieczenie chleba, który w niedziele potrzebującym rozdawała na ulicach Wrocławia.

W Wielki Czwartek myła nogi chorym i obdarowywała ich przy tej okazji jałmużną. Chętnie darowała urazy i krzywdy. Dużą część nocy poświęcała na modlitwę.

Skreślony w XIII w. jej żywot nazywa ją błogosławioną (*beatissima*) i nadmienia, że po przybyciu na ziemię polską (*intravit terra Poloniae*) była we wszystkim poddana i posłuszna św. Jadwidze Śląskiej (*Monumenta Poloniae Historica*, IV, ed. A. Bielowski, Lwów 1888, s. 657).

**Wielki polski malarz Jan Matejko w dwóch kompozycjach przedstawił księcia Henryka II Pobożnego, łącząc jego tragiczną śmierć z ideą zmartwychwstania narodu polskiego.** W komentarzu do szkicu, przedstawiającego pogrzeb poległych pod Legnicą rycerzy w katedrze wrocławskiej z udziałem wielu znamienitych osobistości, pisał: „Pozbierane z pól legnickich ciała poległych znaczniejszych rycerzy zwieziono do tumu wrocławskiego, by złożeniem ofiar zaczerpnąć sił nowych, nie zwątpić o wszystkim [...]. Przebyte klęski



i boje odrodziły naród, wlały weń nowe siły, których mu dotąd brakowało” (cyt. za: A. Karłowska-Kamzowa, *Fundacje artystyczne...*, s. 171, p. 67). Tak więc J. Matejko oparł się na tekście Długosza, ale samo przedstawienie było jego dziełem.

Z okresu baroku pochodzi kamienna figura Henryka Pobożnego, dłuta Jana Jakuba Hausera, ustawiona obok figury Henryka Brodatego przed uwieńczonym płaskorzeźbą św. Jadwigi portalem klasztoru Cystersów w Trzebnicy. W tym klasztorze znajduje się również rzeźba drewniana, malowana na biało i złocona, przedstawiająca bohatera bitwy z Tatarami. Ponadto postać Henryka II z krzyżem na zbroi została ukazana w grafice Jana Balzera z około 1775 r., gdzie występuje on wśród spokrewnionych i spowinowaconych ze św. Jadwigą świętych i błogosławionych Kościoła katolickiego (J. Mandziuk, *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku*, t. I, cz. 2, s. 332).

Można również wspomnieć, że Stanisław Wyspiański chciał umieścić Henryka II w poczcie bohaterów narodowych. **Witraż z jego postacią miał ozdobić katedrę krakowską, lecz tego zamiaru nie wykonano. Projekt dzieła znajduje się w Muzeum Narodowym w Krakowie** (A. Karłowska-Kamzowa, *Fundacje artystyczne...*, s. 171).

**W kaplicy klasztoru sióstr Urszulanek Unii Rzymskiej we Wrocławiu znajdują się dwa obrazy nieznanego autora ze szkoły Michała Willmana z 1730 r. (po 489 latach od Bitwy Legnickiej). Na obrazie z wyobrażeniem księżnej Anny jest inskrypcja z literą „B”, co oznacza „błogosławiona”. Na drugim, z wyobrażeniem księcia Henryka II Pobożnego, jest litera „S”, co oznacza „święty”. Wokół jego głowy jaśniej aureola i napis – „S. Henricus Fundator”. W żadnym z innych zachowanych wizerunków ks. Henryka nie wyrażono tak dobitnie przekonania o jego świętości.**

Księżna Anna doznawała po śmierci – tak jak św. Jadwiga Śląska – stałego kultu. **Kultem cieszył się także jej mał-**



Przed bitwą z Mongołami, Henryk Pobożny przyjmuje błogosławieństwo matczyne św. Jadwigi





Henryk Pobożny na czele rycerstwa

zonek Henryk II Pobożny. Czczono go jako świętego – męczennika.

**Wyraz temu dał kard. Stefan Wyszyński Prymas Polski** w czasie homilii wygłoszonej we Wrocławiu w dniu Te Deum 20-lecia organizacji kościelnej na Ziemiach Zachodnich: „Ówczesnej ziemi śląskiej, jak i całej Polsce – a może i całemu chrześcijaństwu, potrzeba było ducha ofiary. I oto nowe wspaniałe światło: Henryk Pobożny i niedaleka stąd Legnica, gdzie trzeba było umierać za braci. Młody książę, niebaczny na skutki swego porywającego szczytnego idealizmu, nie chcąc młodego, chociaż cennego życia oszczędzać, świadom, że ‘pożyteczną jest rzeczą, aby raczej jeden człowiek zginął za naród, a nie cały naród’ – pada na polach legnickich, zasłaniając swoją pierś ziemię ojczystą. **Ustanawia wspaniały wzór, jak książę chrześcijański ma duszę swą dawać za braci, naśladując Chrystusa, aby wszyscy, którzy rządzą i władają, wiedzieli, że rządzić to znaczy służyć i raczej krew własną oddać za innych, aniżeli po cudzą sięgać.** Obok świętej Jadwigi Śląskiej, wspaniały wzór Henryka Pobożnego niezwykle mocno wszczepił się w świadomość naszego Narodu. Ja sam, syn ziemi podlaskiej, nie zapomnę, jak w moim rodzinnym domu ojciec, ucząc mnie początków historii, wdrażał w duszę chłopięcą głęboką cześć dla rycerza chrześcijańskiego, który umiał umierać za Ojczyznę. O! Jak bardzo potrzeba nam takich wzorów poświęcenia i pełnego zapomnienia o sobie, byleby tylko usłużyć Ojczyźnie naszej świętej wszystkimi wartościami, których ona potrzebuje!” (S. Wyszyński, *Z rozważań nad kulturą ojczystą*, Warszawa 1988, s. 73).

Całe życie księcia Henryka Pobożnego było wielką i ofiarną służbą Kościołowi i ojczyźnie. **Po jego bohaterskiej śmierci w 1241 r., jak już wspomniano, nastąpił jego kult. Nie zmarł on nigdy po jego śmierci. Autor powstałej w latach 1382-1386 Kroniki książąt polskich nazywa go błogosławionym: „Que cum Craciviam et Sandomiriam**





*depopulata fuisset, in Slesiam profeta est, a beato principe Henrico invaditur, sed permittente Deo idem princeps pro suis et cum suis prosternitur, anno Domini 1241 (5. Ydus Apprilis sepultas ad fratrem Minores Vratislavie)* (Kronika Książąt Polskich, oprac. Z. Węclewski, [w:] Monumenta Poloniae Historica, wyd. A. Bielowski, t. III, Lwów 1878, s. 594).

**C. de Bridia w napisanej w 1247 r. Historia Tartarorum nazywał księcia Henryka Pobożnego „wówczas najbardziej chrześcijańskim (władcą)”** (C. de Bridia, *Historia Tatarów*, przekł. i koment., [w:] G. Labuda, J. Strzelczyk, *Prawda o bitwie z Mongołami pod Legnicą w 1241*, red. A. Jarosiewicz, wstępem opatrzył J. Swastek, Legnica 2002, s. 62).

**Prof. Gerard Labuda w artykule „Legenda i prawda historyczna o bitwie z Tatarami pod Legnicą”** („Szkice Legnickie” XXII (2001), s. 31) napisał, iż „książę Henryk nie poległ w boju na polu walki, lecz został haniebnie ścięty jako jeniec po bitwie”. *Jego śmierć w obronie ideałów chrześcijańskich nosi wszystkie cechy męczeństwa. Zginął w obronie wiary z niewiernymi. Winien, po przeprowadzeniu procesu beatyfikacyjnego i kanonizacyjnego, być czczony jako święty – męczennik.*

Na przeszkodzie w kanonizacji księcia Henryka II Pobożnego jako męczennika i jego świątobliwej małżonki księżnej Anny, stanęły zabiegi o kanonizację św. Jadwigi Śląskiej. Zostały one uwieńczone w dniu 26 III 1267 r. W tym dniu papież Klemens IV dokonał uroczystej kanonizacji św. Jadwigi w Viterbo.

Sytuacja polityczna Śląska uniemożliwiła podjęcie starań o wyniesienie do chwały ołtarzy tak księcia Henryka II Pobożnego, jak i jego świątobliwej małżonki księżnej Anny.

**Obecnie Biskup legnicki – w oparciu o postanowienia Konstytucji Apostolskiej *Divinus Perfectionis Magister* z 25 I 1983 r. i po porozumieniu się z Kongregacją do Spraw Kanonizacyjnych – może zatwierdzić istniejący**



Św. Jadwiga duchowo wspiera na modlitwie obronę chrześcijaństwa







Henryk Pobożny obrońca cywilizacji chrześcijańskiej i europejskiej,  
jako męczennik, naśladowca śmierci Chrystusa

jego kult i głosić go błogosławionym i świętym męczennikiem, gdyż poniósł on śmierć w obronie wiary.

W ten sposób Jan Paweł II ogłosił królową Jadwigę (1374-1399) błogosławioną (10 VI 1987) i świętą (1997). Zarówno beatyfikacja, jak i kanonizacja odbyła się na podstawie zatwierdzenia jej kultu „od niepamiętnych czasów” (A. Strzelczyk, A. Witkowska, *Jadwiga (1374-1399), Królowa, błogosławiona*, [w:] *Nasi święci. Polski słownik hagiograficzny*, red. A. Witkowska, Poznań 1995, s. 236). Spośród panujących, on – obok księcia Kazimierza Odnowiciela (†1058) – spełnia wszystkie wymogi do kanonizacji. Diecezja legnicka jest sukcesorem dziedzictwa duchowego książąt śląskich: Henryka Brodatego i Henryka Pobożnego, którzy w Legnicy mieli swą rezydencję. W kaplicy ich rezydencji znajdował się – jak już wyżej wspomniano – przez pewien czas słynący cudami i łaskami obraz Matki Boskiej Łaskawej, który obecnie jest w Krzeszowie. Obraz ten został ukoronowany przez błogosławionego Jana Pawła II w Legnicy 2 VI 1997 r.

Godna chwały ołtarzy – ze względu na pośmiertny kult, sięgający swymi początkami XIII w. – jest również małżonka księcia Henryka Pobożnego księżna Anna (W. Bochnak, *Księżna Anna Śląska 1204-1265). W służbie ludu śląskiego i Kościoła*, Wrocław 2007, s. 262-263).

Według wytycznych konstytucji apostolskiej *Divinus Perfectionis Magister* Jana Pawła II z dnia 25 I 1983 r. Kongregacja do spraw Kanonizacyjnych może przedłożyć papieżowi – po przeprowadzonych badaniach co do trwałości kultu przed 1634 r. (dekret papieża Urbana VIII) – wniosek o kanonizację księcia Henryka II Pobożnego (†1241) jako świętego – męczennika.

**Zachowały się liczne pamiątki świadczące o Henryku II Pobożnym, jako męczenniku za wiarę chrześcijańską.**



Dzisiaj takimi pomnikami jego kultu i czci, m. in. są:

**N**ajbardziej wymownym znakiem jego czci i Kultu jest główny ołtarz w kościele św. Jadwigi w Legnickim Polu, gdzie znajduje się monumentalny obraz przedstawiający scenę męczeńskiej śmierci księcia w otoczeniu matki jego św. Jadwigi, żony księżnej Anny i rycerstwa polskiego.

**O**braz (w bocznym ołtarzu) w Katedrze Legnickiej przedstawiający św. Jadwigę błogosławiącą swojego syna Henryka Pobożnego przed Bitwą Legnicką;

**P**przed Kurią Legnicką na Placu Orłąt Lwowskich z okazji 2000 lat chrześcijaństwa wzniesiono pomnik-kolumnę, gdzie w kopule pod krzyżem umieszczono relikwie św. Jadwigi, a na bocznych ścianach płaskorzeźbę męczennika Bitwy Legnickiej księcia Henryka II Pobożnego oraz księżną Annę pochyloną nad zwłokami jej małżonka księcia Henryka II Pobożnego.

**W**kościółce ewangelickim p.w. Najświętszej Maryi Panny w Legnicy są dwa witraże upamiętniające kult księcia Henryka Pobożnego z Bitwy Legnickiej:

- w nawie bocznej po stronie lewej znajduje się witraż wykonany w 1906 r.; przedstawia on wyjście Henryka Pobożnego z rycerstwem do obronnej walki z Mongolami na Dobrym Polu;
- w głównym ołtarzu jest witraż z 1908 r., który przedstawia znalezienie martwego ciała księcia z odciętą głową Henryka Pobożnego.

**W**1720 r. David Zeller, nauczyciel w szkole ewangelickiej w Jeleniej Górze podał w *Jeleniogórskich ciekawostkach* informację, że: „Henricus Pius [...] zmagać się musiał z Tatarami [...]. Książę pochowany został we Wrocławiu, w kościele św. Wincentego pod chórem przy wejściu. **W roku 1266 został uznany świętym**” (*Henryk Pobożny i Księżna Anna – władcy Śląska*, S.A. Potycz (red.), Legnica 2011, s. 33).



Pomnik Henryka Pobożnego na placu Orłąt Lwowskich przed Legnicką Kurią Biskupią, w centrum miasta Legnicy





Tablica pamiątkowa na cokole pomnika Henryka Pobożnego

**W** odbudowanej po drugiej wojnie światowej archikatedrze wrocławskiej umieszczono **witraż** między prezbiterium a nawą główną przedstawiający bitwę pod Legnicą z Mongołami, w której zginął w obronie ideałów chrześcijańskich książę **Henryk II Pobożny godny czci, jako męczennik** (A. Drwięga, *Katedra Wrocławska*, Wrocław 2003, s. 44-45).

Przytoczone wyżej fakty dokumentują tezę, iż książę Henryk II Pobożny, syn św. Jadwigi Śląskiej cieszy się kultem jako męczennik od czasu jego męczeńskiej śmierci aż do czasów współczesnych.



Książę Henryk Pobożny na pomniku w Legnicy na placu Orłąt Lwowskich





Św. Jadwiga błogosławi syna Henryka Pobożnego przed bitwą Legnicką.  
Ołtarz w lewej nawie w katedrze legnickiej.

Konstytucja Apostolska dotycząca nowego prawodawstwa  
w procedurze spraw kanonizacyjnych<sup>1</sup>

## DIVINUS PERFECTIONIS MAGISTER

Jan Paweł II Biskup Sługa Sług Bożych na Wieczną Rzecz Pamiątkę

**B**oski Nauczyciel doskonałości i jej wzór, Jezus Chrystus, który z Ojcem i Duchem Świętym jest czczony jako „jedyńy święty”, umiłował Kościół jako Oblubienicę, a nawet siebie samego zań wydał, aby go uświęcić i swoją chwałą dodać mu blasku. Tak więc pozostawił wszystkim swoim uczniom przykazanie, by naśladowali doskonałość Ojca, na wszystkich zesłał Ducha Świętego, który ich wewnętrznie pobudza, aby umiłowali Boga z całego serca i aby siebie wzajemnie tak miłowali, jak On ich umiłował. Uczniowie Chrystusa – jak nas poucza Sobór Watykański II – nie ze względu na swoje czyny, lecz według postanowienia i łaski Jego powołani i usprawiedliwieni w Panu Jezusie, w chrzcie wiary stali się prawdziwymi synami Bożymi i uczestnikami natury Bożej, a przez to rzeczywiście świętymi<sup>2</sup>.

Spośród nich wybiera Bóg w każdym okresie wielu, którzy przykład Chrystusa najbardziej naśladowają i przelewają krew lub praktykując heroiczne cnoty dają wspaniałe świadectwo Królestwu Niebieskiemu.

Kościół zaś, od pierwszych wieków chrześcijaństwa, zawsze wierzył w to, że Apostołowie i Męczennicy są ściśle złączeni z nami w Chrystusie, okazywał im szczególną cześć razem z błogosławioną Dziewicą Maryją i świętymi Aniołami oraz pobożnie wzywał ich wstawiennictwa i pomocy. Do nich niebawem zostali dołączeni także inni, którzy szczególnie naśladowali dziewictwo

<sup>1</sup>Jan Paweł II, *Dziela zebrane*, tom IV: *Konstytucje Apostolskie, listy i bulle, orędzia na światowe dni*, Kraków 2007, s. 38-42.

<sup>2</sup>Konstytucja dogmatyczna *Lumen gentium*, n. 40.



i ubóstwo Chrystusa, a wreszcie i ci, których bardzo wyraźne praktykowanie cnót chrześcijańskich i boskie charyzmaty polecały pobożnej czci i naśladowaniu wiernych.

Gdy bowiem przyglądamy się życiu tych, którzy wiernie naśladowali Chrystusa, otrzymujemy nową motywację i pobudkę do szukania przyszłego Miasta i poznajemy najpełniej drogę, po której wśród zmienności świata, stosownie do stanu i warunków każdemu z nas właściwych, możemy dojść do doskonałego zjednoczenia z Chrystusem, czyli do świętości. Bez wątpienia, mając tak wielu świadków przez których Bóg ukazuje swoją obecność i do nas przemawia, jesteśmy pociągani z wielką mocą do osiągnięcia Jego Królestwa<sup>3</sup>.

Stolica Apostolska, przyjmując te znaki i głos swego Pana z największą czcią i uległością od niepamiętnych czasów, z powodu doniosłości powierzanej sobie misji nauczania, uświęcania i kierowania Ludem Bożym, proponuje wiernym, by naśladowali, czcili i wzywali postacie mężczyzn i kobiet, które odznaczały się miłością i innymi cnotami ewangelicznymi i, po przeprowadzeniu należnych badań, ogłasza ich uroczystym aktem kanonizacji świętymi.

Instrukcja dotycząca spraw kanonizacyjnych, którą nasz Poprzednik Sykstus V wydał dla założonej przez siebie Kongregacji Świętych Obrzędów<sup>4</sup>, w miarę upływu czasu była wciąż uzupełniana nowymi normami, szczególnie przez Urbana VIII, które Prosper Lambertini (późniejszy Benedykt XIV), nabywając z czasem doświadczenia przekazał potomnym w dziele zatytułowanym *De Servorum Dei beatificatione et de Beatorum canonizatione*. Zasady te służyły prawie dwa wieki Świętej Kongregacji Obrzędów. W końcu normy te zostały zasadniczo przyjęte przez Kodeks Prawa Kanonicznego, opublikowany w 1917 roku.

<sup>3</sup>Por. tamże, n. 50.

<sup>4</sup>Konstytucja Apostolska *Immensa Aeterni Dei* z dnia 22 stycznia 1588. Por. *Bullarium Romanum*, Ed. Taurinensis, t. VIII, s. 985-999.

Z uwagi na bardzo duży postęp nauk historycznych, w naszych czasach powstała konieczność wyposażenia Kongregacji w odpowiedni instrument pracy. Aby lepiej odpowiedzieć wymaganiom krytyki historycznej, nasz Poprzednik śp. Pius XI Listem Apostolskim *Gia da qualche tempo* (Już od pewnego czasu), wydanym *motu proprio* dnia 6 lutego 1930 roku, ustanowił przy Świętej Kongregacji Obrzędów „Sekcję historyczną” i jej powierzył studia nad sprawami „historycznymi”<sup>5</sup>. Dnia 4 stycznia 1938 roku tenże Papież polecił opublikować *Normas servandas in construendis processibus ordinariis super causis historicis*<sup>6</sup>, na mocy których „proces apostolski” w rzeczywistości został uznany za zbyt techniczny, tak że odtąd w sprawach historycznych ma być przeprowadzany jeden proces władzą zwyczajną biskupa.

Paweł VI, Listem Apostolskim *Sanctitas clarior*, wydanym *motu proprio* dnia 19 marca 1969 roku<sup>7</sup> postanowił, aby także w sprawach niehistorycznych został przeprowadzony tylko jeden proces kognicyjny (*proces cognitionalis*) mający za cel zebranie dokumentacji, który jednak biskup może przeprowadzić za uprzednią zgodą Stolicy Apostolskiej<sup>8</sup>. Ten sam Papież Konstytucją Apostolską *Sacra Rituum Congregatio*<sup>9</sup> z dnia 8 maja 1969 roku, w miejsce Świętej Kongregacji Obrzędów ustanowił dwie nowe dykasterie, jednej powierzając sprawy Kultu Bożego, drugiej zaś rozpatrywanie spraw kanonizacyjnych; przy tej okazji zmienił nieco przebieg postępowania w tych sprawach.

Wreszcie, po najnowszych doświadczeniach wydaje nam się rzeczą konieczną zrewidowanie przygotowania procesu i zreor-

<sup>5</sup>List Apostolski *Caelestis Hierusalem cives* z dnia 5 lipca 1634; Urban VIII P.O.M. *Decreta servanda in canonizatione et beatificatione Sanctorum* z dnia 12 marca 1642; AAS 22 (1930), 87-88.

<sup>6</sup>AAS 31 (1939), 174-175.

<sup>7</sup>AAS 61 (1969), 149-153.

<sup>8</sup>Tamże, nn. 3-4.

<sup>9</sup>AAS 61 (1969), 297-305.





ganizowanie samej Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych dla racji, które wkrótce przedstawimy, by odpowiedzieć wymaganiom uczonych i pragnieniom naszych braci w biskupstwie, którzy wielokrotnie prosili usilnie o przyspieszenie procedury dochodzenia z zachowaniem dokładności w przeprowadzaniu badań w sprawach tak wielkiej wagi. Uważamy także, że w świetle przedstawionej przez Sobór Watykański II nauki o kolegialności wypada, by sami biskupi zostali bardziej włączeni w prowadzenie spraw kanonizacyjnych.

W przyszłości więc zostają zniesione wszystkie prawa, które dotyczą tej materii, ustanawiamy zaś następujące odtąd prawa:

## I.

### Dochodzenie diecezjalne

1. Biskupom diecezjalnym albo innym, równym im w prawie hierarchom, przysługuje – w zakresie ich jurysdykcji – prawo wszczęcia, czy to z urzędu, czy to na podstawie prośby pojedynczych wiernych, albo prawnych związków zrzeszających wiernych, czy wreszcie ich pełnomocników, dochodzenia dotyczącego życia, cnót lub męczeństwa i sławy świętości albo męczeństwa, stwierdzenia cudów, jak również, jeśli przypadek tego wymaga, stwierdzenia – dawności kultu Sługi Bożego, o którego kanonizację wniesiono prośbę.

2. W tym dochodzeniu biskup postępuje według Norm wydanych przez Kongregację Spraw Kanonizacyjnych, i to w następującym porządku:

1) Od postulatora sprawy, mianowanego zgodnie z prawem przez ubiegającego się o kanonizację winien żądać dokładnej informacji o życiu Sługi Bożego, podobnie też winien żądać przedstawienia obiektywnych racji, dla których sprawa kanonizacji wydaje się być godna polecenia.

2) Jeśli Sługa Boży publikował swe pisma, biskup winien zatroszczyć się o to, by zostały one przebadane przez cenzorów teologów.

3) Jeśli w tych pismach nie znaleziono nic przeciwnego wierze i dobremu obyczajom, wtedy biskup winien zlecić osobom kompetentnym (biegłym), które po wiernym wypełnieniu swego obowiązku złożą sprawozdanie o dokonanych badaniach, przebadanie innych pism dotąd niewydanych (listów, dzienników itd.), jak również wszystkich dokumentów, które w jakikolwiek sposób dotyczą sprawy.

4) Jeśli na podstawie przedstawionych faktów biskup roztropnie stwierdzi, że można przystąpić do dalszych czynności, powinien zatroszczyć się o to, aby zostali urzędowo wezwani i przesłuchani świadkowie przedstawieni przez postulatora.

Jeśli zaś okazałoby się konieczne przesłuchanie świadków, aby dane mające znaczenie dowodowe nie zginęły (*ne pereant probationes*), mogą być oni przesłuchani przed ukończeniem badań nad dokumentacją.

5) Dochodzenie dotyczące stwierdzenia zaistniałych cudów winno być przeprowadzone oddzielnie od dochodzenia dotyczącego cnót, a także męczeństwa.

6) Po zakończeniu badania kopa autentyczna (*transumptum*), zawierająca wszystkie dokumenty, winna być przesłana w dwóch egzemplarzach do Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych, razem z egzemplarzami prac Sługi Bożego i orzeczeniami cenzorów teologów, którzy je badali.

Ponadto biskup winien dołączyć deklarację stwierdzającą brak kultu publicznego, zgodnie z dekretami Papieża Urbana VIII.





## II.

### Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych

3. Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych, której przewodniczy kardynał prefekt, wspomagany przez sekretarza, zajmuje się wszystkim, co odnosi się do kanonizacji Sług Bożych, służąc w ten sposób biskupom radą i instrukcjami w prowadzeniu spraw, dogłębnie je studiując lub wreszcie wydając swe orzeczenia.

Do kompetencji Kongregacji należy decyzja o wszystkim, co odnosi się do stwierdzenia autentyczności relikwii i ich przechowywania.

4. Do obowiązków sekretarza należy:

- 1) dbanie o kontakty ze stronami, szczególnie z biskupami, którzy prowadzą sprawy;
- 2) udział w dyskusjach nad meritum spraw i redagowanie „votum” w czasie kongregacji kardynałów i biskupów;
- 3) opracowywanie sprawozdań, zawierających wota kardynałów i biskupów przeznaczonych dla Ojca Świętego.

5. W wypełnianiu swego urzędu sekretarz jest wspomagany przez podsekreterza, którego zadaniem jest przede wszystkim stwierdzenie, na ile w prowadzeniu spraw zostały zachowane przepisy, a także przez odpowiednią liczbę urzędników niższego stopnia.

6. Dla studiowania spraw Kongregacji powołane jest Kolegium Relatorów, któremu przewodniczy Relator generalny.

7. Poszczególni relatorzy winni:

- 1) studiować wraz z przedstawicielami stron sprawy sobie powierzone i przygotować pozycje dotyczące cnót lub męczeństwa;
- 2) zredagować pisemne opracowania historyczne, jeśli te zostaną uznane przez konsultorów za konieczne;



- 3) brać udział w zebraniach teologów w charakterze ekspertów, jednak bez prawa głosowania.

8. Spośród relatorów jeden specjalnie zostanie wyznaczony dla opracowania Pozycji dotyczących stwierdzenia cudów i będzie uczestniczył w zebraniach lekarzy i posiedzeniach teologów.

9. Relator generalny, który przewodniczy zespołowi konsultorów historycznych, jest wspomagany przez kilku pomagających w studium sprawy.

10. W Kongregacji jest jeden Promotor Wiary lub Prałat teolog, do którego obowiązków należy:

- 1) przewodniczenie posiedzeniom teologów, na których składa „votum”;
- 2) przygotowanie relacji o samym przebiegu posiedzenia;
- 3) uczestniczenie w kongregacjach kardynałów i biskupów w charakterze eksperta, jednakże bez prawa głosowania.

W niektórych sprawach, jeśli zaistnieje potrzeba, Kardynał Prefekt może do konkretnego przypadku mianować Promotora Wiary.

11. Kongregacja Spraw Kanonizacyjnych dysponuje wybranymi konsultorami z różnych dziedzin, jedni z nich są specjalistami w naukach historycznych, inni w teologii, zwłaszcza w dziedzinie życia wewnętrznego.

12. Dla badania uzdrowień, które zostały przedstawione jako cuda, Kongregacja dysponuje zespołem biegłych w medycynie.

## III.

### Procedura w Kongregacji

13. Gdy wszystkie akta i dokumenty dotyczące sprawy biskup prześle do Rzymu, w Świętej Kongregacji Spraw Kanonizacyjnych należy postąpić w sposób następujący:





- 1) Przede wszystkim podsekretarz przebadą na ile, w dochodzeniu dokonanym przez biskupa, zostały zachowane ustalone normy i następnie wynik tych badań przedstawi na posiedzeniu zwyczajnym (*congressus ordinarius*).
- 2) Jeśli uczestnicy posiedzenia orzekną, że sprawa była prowadzona według norm prawa, zostaje ona przekazana jednemu z relatorów; relator, wspólnie z pomocnikiem przedstawionym przez stronę wnoszącą sprawę, winien przygotować Pozycję dotyczącą cnót lub męczeństwa, zachowując zasady krytyki historycznej i hagiograficznej.
- 3) W sprawach historycznych i czasowo bliższych, których szczególny charakter na podstawie orzeczenia relatora generalnego tego się domaga, opublikowana Pozycja winna być poddana osądowi biegłych w danej dziedzinie konsultorów, aby wydali „votum” o wartości naukowej Pozycji oraz o jej wystarczalności (*sufficientia de effectu de quo agitur*).

W szczególnych przypadkach Kongregacja może przekazać Pozycję do przestudiowania innym uczonym, którzy nie są członkami zespołu Konsultorów.

- 4) Pozycja (wraz z wotami pisemnymi konsultorów historycznych, a także z nowymi wyjaśnieniami relatora, jeśli takie okażą się konieczne) zostaje przekazana konsultorom teologom, którzy o meritum sprawy winni wydać „votum”; ich zadaniem jest, razem z Promotorem Wiary, tak przestudiować sprawę, by rozbieżności teologiczne, jeśli takie istnieją, zostały całkowicie przebadane przed dyskusją w czasie posiedzenia specjalnego (*congressus peculiaris*).
- 5) Wota definitywne konsultorów teologów, razem z wnioskami zredagowanymi przez Promotora Wiary, winny zostać przekazane kardynałom i biskupom, by mogli osądzić sprawę.

14. Przedstawione cuda Kongregacja rozpatruje w następujący sposób:

- 1) Proponowane cuda, na temat których winna być przygotowana Pozycja przez wyznaczonego do tego relatora, bada się na zebraniu biegłych (jeśli chodzi o uzdrowienia na zebraniu lekarzy), których wota i wnioski przedstawia się w dokładnie przygotowanej relacji.
- 2) Następnie cuda winny być przedyskutowane na specjalnym posiedzeniu teologów i wreszcie na kongregacji kardynałów i biskupów (*congregatio ordinaria*).

15. Orzeczenia kardynałów i biskupów winny być przedstawione Ojcu Świętemu, który jedynie ma prawo decydować o kościelnym kulcie publicznym Sług Bożych.

16. Dla poszczególnych spraw kanonizacyjnych, których badanie odbywa się aktualnie w Świętej Kongregacji, sama Kongregacja specjalnym dekretem ustali sposób dalszego postępowania, z zachowaniem jednak ducha tego nowego prawa.

17. Przepisy zawarte w niniejszej Konstytucji zaczynają obowiązywać z dniem ogłoszenia.

Nakazujemy, by te nasze postanowienia i przepisy, obecnie i w przyszłości, zachowały swoją moc i skuteczność, bez względu – o ile taki przypadek zachodzi – na Konstytucje i Zarządzenia apostolskie, wydane przez naszych Poprzedników i wszelkie inne przepisy, godne nawet specjalnej wzmianki czy częściowego odwołania.

Rzym, u św. Piotra, dnia 25 stycznia 1983 roku, piątego naszego Pontyfikatu.

Jan Paweł II, papież





## BIBLIOGRAFIA

### ŹRÓDŁA

DŁUGOSZ J., *Roczniki, czyli Kroniki Sławnego Królestwa Polskiego, księga VII-VIII*, red. Z. Kozłowska-Budkowa [i inni], tł. J. Mrukówna, Warszawa 1974.

*Kronika książąt polskich*, oprac. Z. Węclewski, [w:] *Monumenta Poloniae Historica*, edidit A. Bielowski, t. III wydany nakładem Akademii Umiejętności w Krakowie, opracowany przez Lwowskie Grono Członków Komisji Historycznej tejże Akademii, Lwów 1879, s. 428-578.

*Księga Henrykowska*, tłum. R. Grodecki, red. J. Pater [i inni], Wrocław 1991.

*Liber mortuorum monasterii s. Vincentii ordinis Praemonstratensis*, edidit W. Kętrzyński, [w:] *Monumenta Poloniae Historica*, t. V, ed. A. Bielowski, Lwów 1888, s. 667-718.

*Statuta synodalia dioecisana Ecclesiae Wratislaviensis*, edidit H. de Montbach, Vratislaviae 1855.

*Vita Annae ducissae Silesiae*, edidit A. Semkowicz, [w:] *Monumenta Poloniae Historica*, t. IV, ed. A. Bielowski, Lwów 1884, s. 656-661.

### OPRACOWANIA

BARTOSZEWSKI K., *Bitwa legnicka w literaturze pięknej*, „Szkice Legnickie” 1 (1962), s. 56 nn.

BOCHNAK W., Książę Henryk II Pobożny jako kandydat do chwały ołtarzy w: „*Bitwa z Mongołami na Dobrym Polu 1241*”, pod redakcją K. Jaworskiej. Legnica 2011, s. 173-186.

BOCHNAK W., *Księżna Anna i piastowska fundacja w Krzeszowie*, Legnica 2002.

BOCHNAK W., *Księżna Anna Śląska 1204-1265. W służbie ludu śląskiego i Kościoła*, Wrocław 2007.

BOCHNAK W., *Życie i duchowość księżnej Anny Śląskiej (1204-1265)*, „Szkice Legnickie” 22 (2001), s. 75-86.

BORAS Z., *Książęta piastowscy Śląska*, Katowice 1974.

BRIDIA DE C., *Historia Tatarów*, przekł. i koment., [w:] G. Labuda, J. Strzelczyk, *Prawda o bitwie z Mongołami pod Legnicą w 1241*, red. A. Jarosiewicz, wstępem opatrzył J. Swastek, Legnica 2002, s. 62.

DŁUGOBORSKI W., GIEROWSKI J., MALECZYŃSKI K., *Dzieje Wrocławia do r. 1807*, Warszawa 1958.

DOLA K., *Dzieje Kościoła na Śląsku*, cz. I: *Średniowiecze*, Opole 1996.

DOLA K., *Henryk Brodaty*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, red. S. Wielgus [i inni], Lublin 1993, k. 690-691.

DOLA K., *Kanonizacja św. Jadwigi na tle rozwoju kultu świętych w Europie XIII w.*, „Colloquium Salutis. Wrocławskie Studia Teologiczne” 16 (1984), s. 83-94.

DRWIĘGA A., *Katedra Wrocławska*, Wrocław 2003, s. 44-45

DZIURLA H., KOŘAN I., WRABEC J., *Krzeszów – europejska perła baroku*, red. A. Jarosiewicz, B. Skoczylas-Stadnik, fot. F. Grzywacz, Legnica 2006.

GOTTSCHALK J., *St. Hedwig, Herzogin von Schlesien*, Köln 1964.

GÓRNICKI M.R., *Krzeszów*, [w:] *Encyklopedia katolicka*, t. IX, red. B. Migut [i inni], Lublin 2002, k. 1447-1449.

*Henryk Pobożny i Księżna Anna – władcy Śląska*, S.A. Potycz (red.), Legnica 2011.

HAISING M., *Herby dynastyczne Piastów i początki godła państwowego Polski*, [w:] *Piastowie w dziejach Polski*, red. R. Heck, Wrocław 1975.

JAN PAWEŁ II, *Jaką drogą pójdziemy w trzecie tysiąclecie*, [w:] *Z czym idziemy w nowe tysiąclecie. V Pielgrzymka 1997 w fotografiach i homiliach*, Kraków 1997.





JAN PAWEŁ II, *Przemówienia. Homilie. Polska 2 VI 1979 – 10 VI 1979*, Kraków 1979, s. 128.

JASIENICA P., *Bitwa pod Legnicą. W 750 rocznicę, „Zorza”* 14 (1991), s. 13.

JASIŃSKI K., *Rodowód Piastów śląskich*, Kraków 2007.

JURECZKO A., *Henryk III Biały książę wrocławski (1247-1266)*, Kraków 2007.

KARŁOWSKA-KAMZOWA A., *Fundacje artystyczne księcia Ludwika I brzeskiego*, Opole–Wrocław 1970.

KIEŁBASA A., *Książę Henryk Brodaty. W 800-lecie rozpoczęcia rządów*, Wrocław 2001.

KIEŁBASA A., *Nowa święta – Agnieszka z Pragi*, „Nowe Życie” 24 (1989), s. 4-5.

KIEŁBASA A., *Święta Jadwiga patronką dnia wyboru Jana Pawła II*, Wydanie trzecie uzupełnione, Trzebnica 2003.

KIEŁBASA A., *Święta Jadwiga pokój czyniąca* (wstęp J. Swastek), mps.

KIEŁBASA A., *Święta Jadwiga Śląska*, Wrocław 1999.

KNOBLICH A., *Herzogin Anna von Schlesien 1204-1265*, Breslau 1865.

KOLBUSZEWSKI S., *Piewca bitwy legnickiej i dyrektor Ossolineum*, „Kwartalnik Opolski” 2 (1962), s. 23 nn.

KOŘAN I., *Łaskami słynąca Madonna Krzeszowska. Maria Gratia Domus – Domus Gratiae Mariae*, [w:] *Krzeszów – Europejska perła baroku*, red. A. Jarosiewicz, B. Skoczylas-Stadnik, fot. F. Grzywacz, Legnica 2008.

LABUDA G., „Gorze nam się stało”. *Legenda i prawda historyczna o bitwie z Tatarami pod Legnicą w roku 1241*, „Szkice Legnickie” 22 (2001), s. 11-32.

LABUDA G., STRZELCZYK J., *Prawda o bitwie z mongolami pod Legnicą (1241)*, red. A. Jarosiewicz, wstępem opatrzył J. Swastek, Legnica 2002.

MANDZIUK J., *Historia Kościoła katolickiego na Śląsku. Średniowiecze*, t. I, cz. 1 (do 1302), Warszawa 2003.

MARSCHALL W., *Geschichte des Bistums Breslau*, Stuttgart 1980.

PATER J., *Początki biskupów wrocławskich*, Wrocław 2000.

POLC J., *Světice Anežka Přemyslovna*, Roma 1988.

PRZYWECKA-SAMECKA M., *Z dziejów wrocławskich Klarysek i Urszulanek*, Wrocław 1996.

SADOWSKI T., *Poczet książąt Wrocławia*, Wrocław 1999.

*Schlesisches Urkundenbuch*, wyd. W. Irgang, T. 2, Wien–Köln–Graz 1971, nr 342.

SCHULTZE C., *Monumentum gratitudinis Henrico II. Erectum*, Breslau 1643.

SŁOTWIŃSKI T., DAMIAN M., *Święci franciszkańscy na każdy dzień*, Wrocław 2003.

STAROWOLSKI S., *Świątnica Pańska zamykająca w sobie kazania na uroczystości świąt całego roku*, Kraków 1682.

STRZELECKA A., WITKOWSKA A., *Jadwiga (1374-1399), Królowa, błogosławiona*, [w:] *Nasi święci. Polski słownik hagiograficzny*, red. A. Witkowska, Poznań 1995, s. 216-236.

SUTOWICZ A., *Przyczynek do badań nad życiem wewnętrznym klasztoru klarysek we Wrocławiu w okresie średniowiecza*, „Saeculum Christianum” 10 (2003), nr 1, s. 5-22.

SWASTEK J., *Biskup Nanker i jego kult pośmiertny (1278-1341)*, [w:] *Scriptura, diploma, sigillum. Prace ofiarowane Profesorowi Kazimierzowi Bobowskiemu*, red. naukowy: J. Zdrenka, J. Karczewska, Zielona Góra 2009, s. 76-86.

SWASTEK J., *Działalność duszpasterska i duchowość pierwszego Metropolity Praskiego arcybiskupa Arnošta z Pardubic (1297-1364)*, „Świdnickie Studia Teologiczne” 2 (2005), s. 59-80.

SWASTEK J., *Historia Franciszkanów we Wrocławiu i na Śląsku do 1985 roku*, [w:] *Observare Evangelium. Wrocławska Księga Jubileuszu 800-lecia Zakonu Braci Mniejszych*, red. F.M. Rosiński, Wrocław 2009, s. 409-422..





SWASTEK J., *Rodzina świętej Jadwigi*, [w:] *Księga Jadwiżańska. Międzynarodowe Sympozjum Naukowe „Święta Jadwiga w dziejach i kulturze Śląska”*, red. K. Bobowski, M. Kaczmarek, A. Kielbasa, J. Swastek (przewodniczący), redaktorzy naukowcy: M. Kaczmarek, M.L. Wójcik, Wrocław 1995, s. 44-59.

SWASTEK J., *Męczeńska śmierć Księcia Henryka II Pobożnego w obronie chrześcijaństwa na Dobrym Polu w dniu 9 kwietnia 1241 roku w: „Bitwa z Mongołami na Dobrym Polu 1241”*, pod redakcją K. Jaworskiej. Legnica 2011, s. 189-197.

SWASTEK J., *Rządcy Archidiecezji Wrocławskiej w latach 1945-1995*, Wrocław 1998.

SWASTEK J., *Święty Kanty (1390-1473) patron nauki, nauczycieli akademickich i studiującej młodzieży*, mps.

SWASTEK J., *Życie i duchowość księcia Henryka II Pobożnego*, „Szkice Legnickie” 22 (2001), s. 75-86.

URBAN W., *Katedra wrocławska*, Wrocław 1951.

URBAN W., *Zarys dziejów diecezji wrocławskiej*, Wrocław 1962.

WYSPIAŃSKI J., *Rapsod „Henryk Pobożny pod Legnicą”*, [w:] Tenże, *Dzieła zebrane*, T. 11, Kraków 1961.

WYSZYŃSKI S., *Z rozważań nad kulturą ojczystą*, Warszawa 1998.

ZIENTARA B., *Henryk Brodaty i jego czasy*, Warszawa 1975.

ŻYLIŃSKA J., *Piastówny i żony Piastów*, Warszawa 1975.

## Modlitwa o potrzebne łaski za przyczyną Henryka Pobożnego i jego małżonki Anny

Wszechmogący Boże, usilnie proszę, abyś do chwały ołtarzy wyniósł Henryka Pobożnego i jego małżonkę Annę. Dzięki twej wszechpotężnej łasce książę Henryk stanął w obronie chrześcijaństwa, przeciwstawiając się hordom tatarskim ze Wschodu, a oddając swe życie za wiarę, poprzez męczeńską śmierć, dał przykład miłości do Jedynego Zbawiciela Jezusa Chrystusa i Jego Kościoła.

Boże, Ty zechciałeś, aby święty węzeł małżeński połączył dwa serca: Henryka i Anny. Udzielając im swoich darów, uczyniłeś ich życie rodzinne wzorowym i pełnym cnót chrześcijańskich, a po śmierci Henryka, Twoja służebnica Anna, Bożym natchnieniem prowadzona, heroicznością wypracowanych cnót przyozdobiła Twój Kościół gorliwą pobożnością, ofiarnymi fundacjami i miłością do najbardziej potrzebujących.

Boże, nasz Ojczy, spraw, abym radując się z beatyfikacji czcigodnych małżonków Henryka i Anny, jak również z otrzymanej łaski (*wymienić prośbę*), o którą za ich przyczyną pokornie proszę, mógł/a żarliwiej niż dotychczas Twój Majestat wychwalać.

Przez Chrystusa, Pana naszego, Amen.

(do prywatnego odmawiania)

Modlitwę tę ułożył ks. prof. dr hab. Bogusław Drożdż





